

B e m æ r k n i n g e r

om Narsagen,

hvorfor Næsen altid mangler hos eensiede Monstra,

af

P. C. Abildgaard.

Ved en Hændelse blev jeg Eier af en i Spiritus bevaret eensiet Hundevalp, som den vedfølgende Aftegning foreskilder i naturlig Størrelse. Dette Dyr er aldeles veldannet i alle Dele, undtagen Hovedet, som paa Tegningen A vises fortil, og ved B fra Siden. Over det eene Øie α , som sidder midt under Panden, er en fremstaaende Udvoxning bedækket af Huden, og dannet som et krumt nedbøiet Horn, betegnet β paa Afbildningen A og B; men Næsen mangler aldeles paa dette lille Dyr. Denne sidste Omstændighed var det fornemmeligen, som gjorde mig opmærksom paa denne Vanskabning, saasom jeg erindrede mig, at dette Organ altid manglede ved de eensiede menneskelige Monstra, som jeg havde læst Beretninger om (a).

L t 2

Hos

(a) Memoires de l'Acad. de Berlin, 1754. p. 112, hvor Eller beskriver et eensiet Barn, uden Næse, med en Udvoxning i Panden, liig den paa nærværende Hundevalp.

Recueil periodique d'Observations de Medecine, Chirurgie, Pharmacie &c. par Vandermonde. Tom. VII. 1757. Octobre. findes anført et eensiet spædt Pigebarn uden Næse, med fire Vinelaage.

Hos nogle af disse menneskelige Bannskabninger med eet Øie, som alle mangle Næsen, har man fundet en Udvooring over Øiet, som ligner den, der sees hos denne Hundevalp, hos andre har alt været aldeles glat, uden noget Rudiment af Næse.

Men det, som synes meest mærkvoerdigt, er det, at Næsen saaledes mangler hos alle eensiede uden Undtagelse, efter alle de Beretninger, jeg har kunnet finde. Men ingensteds har jeg fundet, at man har været opmærksom paa denne Omstændighed ved de eensiede, som dog synes at give noget Lys i den mørke Lærdom og bekiendte Strid om de tvende modsatte Meninger, den ene, at Bannskabninger ere i Grundspiren allerede feilagtig dannede, den anden, at først i Udviklingen og Væxten tilfældige Aarsager fordærve den oprindelige ordentlige Form af den første Grundspire.

Jeg aabnede Hovedskallen paa denne i lang Tid i Spiritus bevarede Hundevalp, og fandt Hiernen sammenfalden mod Grunden af Hovedskallen, og saa liden, at Hjulheden i Hovedskallen var næsten aldeles tom. Men af den liden sammenfaldne nerveagtige Deel af Hiernen, som foresandtes, udgik dog fortil en aflang Nerve, som løb ind i et lidet aflangt Hul eller Sprække paa den nederste og midterste Deel af Pandebenets indvendige Plade, som Fig. C. a. viser.

Dette Hul aabnede sig til den i Skikkelse, som et Horn dannede, Udvooring over Øiet, i hvilken denne Nerve tabde sig. Denne horn- eller snabelformige Bevært over Øiet selv er indvendig dannet af et Beenrør, der er sammensat af 2de lange Been flært forenede med hinanden efter Længden, som den aftegnede Hovedskal Fig. D. a. viser. Disse Been ere upaatviveligen Næsebenene, som ere opløstede fra deres naturlige Leie af det enkelte store Øie. Beenrøret selv er bruskagtigt mod Enden, og beklædt aldeles af Huden, som mod Enden af denne Bevært er giennemboret og haver en liden rundaagtig Abning, igiennem hvilken Hovedet af en maadelig Knappenaal kan indsæres. I Hjulheden af

Been

Traité de physiologie par Mr. du Fieu Chirurgien de l'Hotel Dieu de Lyon. *trouvé* i Lyon 1763. 2 Vol. 12mo. findes p. 723 Beretning om et Barn med eet Øie, uden Næse og Mund.

Memoires de l'Acad. des Sc. de Paris de l'année 1717. p. 367. Et eensidet Barn uden Næse, og uden Bevært, som kunde anses for Rudiment af Næse.

Histoire de l'Acad. des Sc. pour l'année 1761. p. 58.

Beenrøret fandtes noget sammenrullet bruffagtigt Væsen, som uden Tvivl skulde blevet det saa kaldte Næsegierde (Septum nasi) og de svampige Been (Ossa spongiosa), dersom her ingen Forstyrrelse var skeet i Naturens sædvanlige Orden.

Diet er større end natueligt, aflangt, og har en let indtrykt Fure tværs over Midten fra oven til nedden. Åbningen i Huden, som danner Dinelaagene for dette unaturlige Die, ere ved Randerne stramt spændte omkring Diet; men har ellers intet ligt med Dinelaage. De sande Dinelaage synes at have fortrakt sig høiere op paa Hovedet, hvor der paa hver Side findes en Fure i Huden, som paa Fig. A. og B. ere betegnede med γ .

Diekuglen selv er aflang, som Fig. E. F. viser. Den var forsynet med 11 Mussler, der vare temmelig forvirrede imellem hinanden.

Syns-Nerven a. Fig. E. gik ud fra Hiernen under den enkelte Luge-Nerve, og indborede sig i Diet omtrent mod Kuglens Midte bag til; men paa det Sted, hvor den største Deel af Syns-Nerven indgik i Diet, delte den sig, og gav en mindre Green hen til den høire Bagdeel af Diet, hvor den giennem-borede samme ligesom den første større Deel.

Diets Hornhinde var aldeles ugennemsigtig, men da jeg aabnede den, fandtes kun eet udeelt forreste Kammer og een Iris, som var deelt i Midten, saaledes, at den havde 2de Pupillæ eller Diestierner, (see Fig. F.) bag hvilke fandtes 2de adskilte Diestene (Lentes crystall.).

Denne Vanskabning har megen Lighed med det eenoiede menneskelige Foster, som Eller beskriver i Memoires de l'Acad. de Berlin for 1754. Hos begge fattes Næsen, og findes i dens Sted en Udvoxning over Diet, som paa begge have et Hul eller Åbning i Enden.

Hos begge findes Rudimenta eller Mærker af de sande Dinelaage; paa vigtigt Steds; og Diet har dannet sig en egen Åbning paa Huden; men Diet er forskielligt. Diet hos Ellers Monstrum er mere enkelt, ei saa tydelig sammensat af tvende. Det har kun een Syns Nerve, som borer sig ind i Diet, kun een Pupilla og een Diesteen findes, men denne sidste er aflang, hvilket giver nogen Formodning om, at ogsaa dette Die er sammensat af 2de, der i den første Tid af Diets Dannelse, da alt endnu er kun en blod Gallerte eller Slim, ere bleve trykte mod hinanden og sammenvoxede. Saa synes det og ganske rimeligt, at jo tidligere Årsagen, som forvolder Delenes Sammentrykning, begynder at

virke, jo fuldkomnere maae denne Sammenboring skee. Hos det af Eller beskrevne Monstrum har Tilfældet maaſkee været, at Sammentrykningen allerede er begyndt, da Fosterets første Dele vare blødere, end de samme Dele hos dette beskrevne Dyr, da Sammentrykningen der begyndte; derfor er dette Dyr mere kiendeligen sammensat af 2de; derimod hos Ellers Monstrum synes Dyr kun at være eet eneste.

Men hvorfor findes Næsen at mangle hos alle de eensiede Banſkabninger, som vi have Efterretnig om?

Hvorfor kunde dette ene Dyr ikke sidde midt over Næsen, ligesom paa Cycloperne i Fabelen?

Sammenhængen er uden Tvivl denne: at disse Banſkabninger mangle ikke Næsen, fordi de ere eensiede, men de ere eensiede, fordi de mangle Næsen.

Hos det beskrevne eensiede Dyr er Siebenet (Os ethmoideum) det Been, i hvilket Lugt-Organet, den største og væsentligste Deel af Næsen, er dannet, aldeles borte. De Been, som danne Røret i Geværten over Dyr, ere alene de saa kaldte Næseben, Taget over Næsen, som ere trykte i Veiret af Dyr, fordi Siebenet, med hvilket Næsebenene skulde være forbundne og fastholdes i deres Leie, mangler.

Fordi Siebenet, der er den Deel, som skulde holde begge Dyr adskilte, mangler, nærmes Dyr til hinanden indvendig, og naar denne Mangel, for medelst en Standsning i Benets Væxt og Udvikling, har Sted, imedens det spæde Foster endnu er saa lidet, at dets hele Kropp Længde kun udgør nogle Linier, saa maae nødvendig deraf følge, at de bløde og spæde Dyr, som vedblive at være, trykkes mod hinanden og tilsammen af de udvendige Dele, som omgive dem, og som ligeledes tiltage og være i Størrelse og Fasthed; hvorved de altsaa letteligen i den spæde Tilstand, da alt mere ligner en flydende Materie, end et fast Legeme, kunne forenes og blandes med hinanden, saaledes at de enten blive aldeles til et enkelt Dyr, eller til tvende Dyr, forenede under een udvortes Hinde.

Dette Monstrum synes temmelig tydeligen at være et Beviis imod de Anatomister og Naturkyndige, som allene antage Germina monstrosa, og forkaste den Mening om tilfældige og udvortes Aarsager, som forstyrre en ordentlig begyndt Organisation.

Men

Men det er langt fra; at Systemet om tilfældige Aarsager til Vanskabninger er tilstrækkeligt til at forklare alle Monstra. Det lader sig let anvende, hvor der er nogen Mangel, eller og hvor Vanskabningen i een eller flere Dele kan forklares af andre Deles Mangel.

Vætteligen lader det sig begribe, at saa fine Dele i en nyelig begyndt Organisation af en ringe Skarphed i Vædskerne, og af alt hvad som enten irriterer for meget, eller standser Vædskernes Løb i disse over al Forestilling fine Kar, kan fordærve, døde eller standse Værten i een eller anden Deel, og at denne Feil eller Mangel i een Deel kan forårsage feilagtig Dannelse hos andre Dele.

Men hvor der er Overflod af fuldstændige Organer, hvor et Foster paa een Krop, med tvende Arme og tvende Been, har tvende fuldstændige Hoveder, hvor tvende fuldstændige Kroppe, med fire Arme og fire Been, ere forenede under eet Hoved, hvor en heel Arm, et heelt Been, over det naturlige Antal, findes fuldstændig dannede med tilhørende Muskler, Arter og Nerver, der er det ikke vel raadeligt at forklare det af tilfældige Aarsager; thi dersom tilfældige Aarsager eller Hændelser kunne danne en Fod, en Haand, Arm og Been, saa kunde de og danne en Hjerne, et Hoved, et Hjerte og et heelt Dyr, et heelt Menneffe.

Den berømte og grundige Bonnet, der, ligesom den uheldige Haller, antager Systemet om præformerte og organiserede Germina hos Funktionet, hvilke alene efter hans Mening vivificeres af den mandlige Sæd, vil dog ikke, at disse Germina lige fra Naturens eller Skaberens første Haand maatte være vanskabte, og forklarer derfor de Vanskabninger, som bestaae i overflødig Antal af Lemmer eller Organer, ved tilfældige Aarsager. Han troer, at ved slige Begivenheder ere tvende Germina eller Grundspirer af Fostere blevne paa eengang befrugtede; og ere af tilfældige Aarsager bleve klemte til hinanden, hvorved dobbelte Fostere paa adskillig Maade forenede fremkomme. Men naar tvende Kroppe have kun eet Hoved, eller tvende Hoveder kun een Krop, eller nogen anden overflødig Lem findes, saa skal det være Rudimenter af et andet Foster, der er tilgroet samme i den første Begyndelse til Udvikling, og hvis øvrige Dele formedelst Trykningen af det maaskee stærkere Foster ere blevne fordærvede og, saa at sige, tilintetgjorte i den første Spædhed.

Men

Men dersom denne store Mand og redelige Sandhedselsker var saa god Anatomist, som Naturkyndig, saa vilde han let selv have fundet mange Indvendinger imod denne Forklaring.

I Særdeleshed og til Exempel er den, ikke meget ualmindelige, Banskabning hos Mennesker, at have 6 Fingre paa een eller begge Hænder, ofte paa een eller begge Fødder tillige, aldeles ikke at forklare efter Hr. Bonnets Maade. Dersom disse overtællige Fingre og Tæer vare blot tilfattede, dersom de ikke havde deres fuldstændige Pulsaarer, Vener og Nerver, og Muskler, dersom Blodsaarer, Nerver, Muskler hos disse Banskabninger tog deres Begyndelse, hvor den tilfattede Finger begynder, saa lod det sig tænke, at disse enkelte Dele vare Levninger af et andet fuldstændigt Foster, af hvilket den hele øvrige Krop var gaaet til Grunde, men næsten utroligt vilde det dog vel blive, at tvende Fingre og tvende Tæer, som alene vare overblevne, skulde saa net kunne sætte sig, een Finger paa hver Haand, og een Tæe paa hver Fod. Hvorfor ikke Tæerne paa Hænderne og Fingrene paa Fødderne, eller alle fire tilsammen paa een Haand, een Fod, hvorfor ikke i Vanden, eller paa enhver anden Deel af Kroppen? Erfarenhed viser, at det ikke skeer nogeninde, i hvor let det skulde synes at kunne hændes efter Herr Bonnets Theorie. Erfarenhed viser tvertimod, at der hersker megen Orden og Bestandighed i dette Slags Banskabninger, at der ere Familier, som have denne Feil med sex Fingre arvelig, at den ligejaa vel forplantes ved Hunksønnet, som ved Mandksønnet (*b*). Bonnet har selv samlet alle disse Efterretninger i hans sidste Udgave af *Considerations sur les corps organisés*, og føler nogen Forlegenhed herved; men hjælper sig med den Hypothese, at disse overflødige Fingre kunne fremkomme ved en unaturlig Deling af de rette Fingre. Denne Gissning havde denne uforlignelige Mand heller ikke gjort, dersom han havde været saa god Anatomist, som Philosoph og Naturkyndig, eller, som Anatomist, læst de Beskrivelser, man har over slige Banskabninger.

(*b*) Denne Erfaring kuldkaster Linne's Sætning: *Substantia corticalis a Patre, medullaris a Matre*. Den kuldkastes ydermere af en anden Erfaring, som heller ikke, saavidt mig bekiendt er, har været anvendt og bemærket, denne nemlig, at Eselen har 5 Lende-Hvirvelbeen, *Vertebrae lumbares*, Hesten derimod har 6. Og dog har Muuleselen, som avles af Usen-Hengsten med Hoppen, 6 Lende-Hvirvelbeen. Der er dog vel ingen Tvivl om, at Hvirvelbeen høre til *Substantia corticalis*.

ninger. Disse overtallige Fingre kunne hverken være deelte eller være Rudimenter af et andet Foster, ikke allene fordi disse Fingre have fuldstændige Ligamenter, Blodkar, Nerver og Muskler rundt om Fingeren og dens Ledmod; men fordi disse Arter, Nerver og Muskler begynde, ikke hvor Fingeren begynder, men ligesom de andre Fingres Arter, Nerver og Muskler, heit op paa Armen og løbe derfra ned til disse ansatte Fingre, hvilket vel ikke kan tænkes mueligt, dersom en saadan Lem blot havde ansat sig ved Sammenvornning. Den Omstændighed, at den seksfingrede Banskabning er arvelig, gier og Systemet om tilfældige Uarsager aldeles utilstrækkeligt til at forklare alle Monstra.

Systemet om Uorden eller Afvigelser fra det sædvanlige i Grundspiren maae nødvendig tages til Hielp, kun at man ikke antager disse saa kaldte Germina Stamina, førend de endnu ere befrugtede af Hannens Sæd, for allerede organiserede. Den for sine herlige og heldige Arbejder til Naturkyndighedens Fremme vært berømte Spalanzani's Forsøg bevise ikke alt det, som han vil at de skulle bevise. Han har viist, at i ubefrugtede Planter Frøehuse findes ufuldkommen Frøe eller Sæd, og at i ubefrugtede Dyr's Æg findes den Punkt eller Plet, hvoraf Dyret avles og fremkommer. Men hvoraf kan man være vis paa, at dette ufuldkomne Frøe, som findes i ubefrugtede Planter Frøehuus, er andet end blot Kapselen til Frøet, maaskee tillige ufuldkomne Caryledoner; men at ogsaa Spiren er til i disse ufuldkomne Frøe, har han ikke beviist; ei heller har han beviist, at den Blære eller Plet i Æggene af Frøer og Firbeen, som har undersøgt og forstørret sig efter Befrugtning og formes til et Dyr, er andet end en Blære eller Kapsel, fuldt med en Vadske, som giver Materien, hvoraf Dyret af den ved Befrugtningen opvakte Kraft dannes.

Jeg tænker mig den formende Kraft, liig andre Kræfter, Magnetisme, Elektricitet; at denne Kraft fremkommer, opvækkes ved Blanding af begge Kiens Sæd. Ligesom Funken fremkommer ved Stødet af to Steene mod hinanden. Funken var ikke i den ene eller anden Steen, og uden Luftens Hielp var ingen Funke fremkommen. Jeg tænker mig videre den formende Kraft i sin Virkning liig Magnetens paa Jernstøvet, hvilket den fordeler, stytter og forbinde efter visse bestemte Bevægelseslove, som ere den magnetiske Kraft væsentlige;

og, for at være kort, at ligesom man har Magneter med fire forskellige Poler, selvseligen med tvende Centra, saa kunde og den dyriske formende Kraft i dobbelte Bankeabninger være dobbelt, saa at begge virkede i Forening, men fra tvende forskellige og i forskjellig Afstand værende Middelpunkter, hvoraf altsaa maatte opkomme Bankeabninger eller Fostere mere eller mindre dobbelt. Dog, denne Hypothese er maaskee for dristig, ogsaa behøvede den udførligere at udvikles, end det forehavende Thema, som har foranlediget disse korte Bemærkninger, kan tillade.

